

การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์สร้างสรรค์ภายใต้ยุทธศาสตร์เชียงใหม่ศิลปะ DEVELOPMENT OF THE CREATIVE BUDDHIST ARTS LEARNING CENTER; UNDER THE CHIANG RAI ART CITY STRATEGY

กาญจนา ชลศิริ^{1,*} และ ขจรเดช หนัวยิน²
Kanjana Chonsiri^{1,*} and Kajondet Newyin²

(Received: September 25, 2025; Revised: March 11, 2026; Accepted: March 16, 2026)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาและรวบรวมฐานข้อมูล รูปแบบ กระแสความเคลื่อนไหวสังคมศิลปะที่เกิดขึ้นทั่วไป และภายในจังหวัดเชียงใหม่ “ภายใต้ยุทธศาสตร์เชียงใหม่ศิลปะ (The City of Art) ปี 2567” 2) สังเคราะห์และวางแผนจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบที่เกี่ยวข้องใน “พุทธศิลป์” โดยใช้กรณีทดลองการเรียนการสอนภายในหลักสูตรพุทธศิลป์กรรมภายในปีการศึกษา 2567 3) สร้างระบบศูนย์การเรียนรู้ ทดลองสร้างโมเดลการจัดการเรียนการสอนภายในรายวิชาที่เป็นการเตรียมพร้อมและสร้างทักษะเชิงประสบการณ์ และ 4) นำเสนอผลผลิตจากระบบรวมศูนย์การเรียนรู้จากหลักสูตรพุทธศิลป์กรรม ในรูปแบบการจัดกิจกรรมนิทรรศการพุทธศิลป์ “มงคล” และนิทรรศการ “รอยพระพุทธรูป” การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน ประกอบด้วย คณาจารย์ ศิลปินท้องถิ่น และนักศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ฐานข้อมูลและกระแสความเคลื่อนไหว การพัฒนาและส่งเสริมศิลปะภายในจังหวัดเชียงใหม่ภายใต้ยุทธศาสตร์ “เชียงใหม่เมืองศิลปะ” ปี 2567 มีแนวโน้มเติบโตเป็นศูนย์กลางศิลปะสำคัญของประเทศ โดยเฉพาะศิลปะที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม
- 2) ด้านการสังเคราะห์และวางแผนจัดการองค์ความรู้ ได้พัฒนาหลักสูตรพุทธศิลป์กรรม ภายในปีการศึกษา 2567 ที่บูรณาการทฤษฎีและการปฏิบัติจริง พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อความร่วมมือ
- 3) ด้านการสร้างระบบศูนย์การเรียนรู้ เกิดโมเดลศูนย์การเรียนรู้แบบปฏิบัติการ (Experiential Learning Center) ที่ใช้การเรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by Doing) เป็นฐานในการเตรียมพร้อมทักษะวิชาชีพ

¹ วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย

¹ Chiang Rai Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Rai, Thailand

² วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย

² Chiang Rai Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Rai, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Kanjanachonsiri@gmail.com

4) ด้านการนำเสนอผลผลิต ผลลัพธ์จากหลักสูตรได้ถูกนำเสนอสู่สาธารณะผ่านนิทรรศการ “มงคล” และ “รอยพระพุทธรูป” ซึ่งสะท้อนความเชื่อและสัญลักษณ์ในบริบทเชียงราย โดยได้รับการตอบรับอย่างดีจากชุมชนและสามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้

คำสำคัญ: การเรียนรู้พุทธศิลป์, เชียงรายกับเมืองศิลป์, การเรียนรู้เชิงศิลปะ

Abstract

The objectives of this research were to 1) study and compile data on the general trends and movements in the art society within Chiang Rai Province under the “Chiang Rai City of Art” strategy for 2024; 2) synthesize and plan the management of knowledge related to “Buddhist Art” through a pilot teaching model in the Buddhist Art Curriculum for the 2024 academic year; 3) create a learning center system and an experimental teaching model focusing on preparing and building experiential skills; and 4) present the outcomes from the integrated learning center system through the organization of the Buddhist Art exhibitions, “Mongkhon” and “The Footprints of Buddha.” This study employed Participatory Action Research (PAR). The key informants consisted of 20 individuals, including instructors, local artists, and students, selected through purposive sampling. The research instruments included semi - structured interviews and participant observation. Data were analyzed using content analysis.

The research results were found as follows;

1) Data and Trends: The promotion of art under the “Chiang Rai: The City of Art, 2024” strategy shows strong potential for the province to grow into a major national art center, particularly reflecting religious and cultural identities.

2) Knowledge Synthesis and Planning: The Buddhist Art Program, developed for the 2024 academic year, successfully integrated theory with practice, incorporating digital technology for contemporary knowledge transmission.

3) Learning Center System: An Experiential Learning Center model was established, utilizing a “Learning by Doing” approach to effectively build professional skills.

4) Outcome Presentation: Student works were successfully presented through the “Mongkhon” and “Footprint of the Buddha” exhibitions. These events, reflecting local Buddhist beliefs, received positive community feedback and demonstrated commercial viability.

Keywords: Learning in Buddhist Art, Chiang Rai and the City of Art, Learning Through Art

บทนำ

ในบริบทของโลกยุคปัจจุบัน ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ศิลปกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “พุทธศิลป์” (Buddhist Art) ไม่ได้เป็นเพียงแค่การแสดงออกทางสุนทรียภาพและความงามทางทัศนศิลป์เท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนอันทรงคุณค่าของ ปรัชญา ความเชื่อ อัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงมีมาอย่างยาวนาน การนำต้นทุนทาง วัฒนธรรมเหล่านี้มาบูรณาการเข้ากับระบบการศึกษาและการพัฒนาชุมชน ถือเป็นการสร้างพลังละมุน (Soft Power) ที่สามารถยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2563) ในแวดวงวิชาการระดับนานาชาติ การจัดการเรียนการสอน ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์กำลังปรับตัวเข้าสู่กระบวนทัศน์ใหม่ที่เน้นการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการ สร้างสรรค์นวัตกรรม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างผลงาน ที่ตอบสนองต่อบริบทของสังคมร่วมสมัย การยกระดับพุทธศิลป์ให้ก้าวข้ามกรอบจารีตเดิมสู่การเป็น นวัตกรรมทางศิลปะที่จับต้องได้ จึงเป็นวาระสำคัญที่นักวิชาการและผู้ขับเคลื่อนนโยบายด้าน ศิลปวัฒนธรรมให้ความสนใจอย่างยิ่งยวด เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการ สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในเวทีสากล

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงศักยภาพดังกล่าวว่าเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัด เชียงราย ซึ่งเป็นหมุดหมายสำคัญที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และ ประวัติศาสตร์ที่สืบทอดมาตั้งแต่อารยธรรมล้านนา ต้นทุนทรัพยากรเหล่านี้ได้ถูกนำมาขับเคลื่อนอย่างเป็น ระบบภายใต้ยุทธศาสตร์การสร้าง “เชียงรายเมืองศิลปะ” (The City of Art) นิเวศทางศิลปะของจังหวัดมี ความก้าวหน้าและเป็นพลวัตอย่างสูง จนได้รับการประกาศรับรองให้เป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ของยูเนสโกด้านการออกแบบ (City of Design) ประจำปี 2566 (UNESCO, 2023) และได้รับเกียรติเป็น เจ้าภาพจัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ ไทยแลนด์เบียนนาเล่ เชียงราย 2567 (Thailand Biennale, Chiang Rai 2023) (สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2566) นอกจากนี้ เชียงรายยังเป็นศูนย์ รวมของศิลปินระดับแนวหน้าผ่านองค์กรขับเคลื่อนอย่าง “ข้าวศิลปะ” ซึ่งพัฒนาสู่การเป็นหอศิลป์ร่วมสมัย เมืองเชียงราย (CIAM) รวมถึงมีพื้นที่จัดแสดงงานศิลปะระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลก อาทิ วัดร่องขุ่น (White Temple) พิพิธภัณฑ์บ้านดำ (Baandam Museum) วัดร่องเสือเต้น (Blue Temple) และไร่เชิญตะวัน พื้นที่เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นต้นแบบเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงการใช้สุนทรียภาพในการ สร้างสรรค์และขับเคลื่อนเมืองให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางทางศิลปะและวัฒนธรรมระดับโลก

ท่ามกลางนิเวศทางศิลปะที่เข้มแข็งดังกล่าว การจัดการศึกษาภายในหลักสูตรพุทธศิลปกรรมจึง ควรมีความเชื่อมโยงกับบริบทของเมืองอย่างแยกส่วนไม่ได้ การใช้ความหลากหลายของแหล่งศิลปกรรมและ บุคลากรในพื้นที่เป็นกรณีศึกษา (Case Study) ถือเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการจัดการความรู้และเสริมสร้าง การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) (Kolb, 1984) อย่างไรก็ตาม จากการประเมิน ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ผ่านมาพบว่า หลักสูตรยังคงเผชิญกับข้อจำกัดและปัญหา เชิงโครงสร้างที่สำคัญ ปัญหาประการแรกคือข้อจำกัดด้านการรวมศูนย์ข้อมูลและการจัดการองค์ความรู้ที่ กระจุกกระจาย ทำให้ขาดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ปัญหาประการต่อมาซึ่งถือเป็นความท้าทายหลัก คือผลผลิตจากการเรียนรู้หรือผลงานศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษา ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่มี

ศักยภาพสูงในการพัฒนาต่อยอด กลับยังไม่ได้ถูกนำออกสู่สาธารณชนหรือเข้าสู่ระบบตลาดศิลปะ (Art Market) อย่างเป็นรูปธรรม การเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังคงถูกจำกัดอยู่เพียงภายในรั้วสถาบันการศึกษา ขาดกลไกการเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการบ่มเพาะทักษะด้านการเป็นผู้ประกอบการศิลปะ (Art Entrepreneur) (คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2566) และทำให้ผลผลิตทางวิชาการไม่สามารถสร้างผลกระทบ (Impact) ต่อสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างเต็มศักยภาพ

ด้วยเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าว การวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ “พัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลปะสร้างสรรค์” เพื่ออุดช่องโหว่ของการจัดการศึกษาและยกระดับศักยภาพของผู้เรียน เหตุผลหลักในการวิจัยครั้งนี้คือความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์นวัตกรรม การบริหารจัดการ การศึกษา (Educational Innovation) ผ่านการสร้าง “โมเดลศูนย์การเรียนรู้” ที่ทำหน้าที่เป็นทั้งแหล่งรวบรวมองค์ความรู้และสะพานเชื่อมโยงผลงานของนักศึกษาสู่พื้นที่สาธารณะ โดยอาศัยจังหวะเวลาสำคัญที่เชียงรายเป็นเจ้าภาพงานศิลปะระดับโลกในการจัดนิทรรศการพุทธศิลป์ “มงคล” และ “รอยพระพุทธรูป” งานวิจัยนี้มุ่งหวังที่จะทดสอบระบบการนำผลงานพุทธศิลป์เข้าสู่ระบบการจัดแสดงและการจัดจำหน่าย เพื่อสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการศิลปะ (Art Entrepreneur) แก่ผู้เรียน ก่อให้เกิดรายได้และเงินทุนหมุนเวียนกลับมาสนับสนุนการศึกษา การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้จึงมิใช่เพียงการแก้ปัญหาการเรียนการสอนภายในหลักสูตรเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) ให้กับทรัพยากรพุทธศิลป์ ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์เชียงรายเมืองศิลปะ และสร้างต้นแบบศูนย์การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการที่มีความยั่งยืน ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างมาตรฐานให้กับการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมศาสตร์ในระดับชาติและระดับนานาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมฐานข้อมูล รูปแบบ กระแสความเคลื่อนไหวสังคมศิลปะที่เกิดขึ้นทั่วไป และภายในจังหวัดเชียงราย “ภายใต้ยุทธศาสตร์เชียงรายเมืองศิลปะ (The City of Art) ปี 2567”
2. เพื่อสังเคราะห์และวางแผนจัดการการองค์ความรู้ในรูปแบบที่เกี่ยวข้องใน “พุทธศิลป์” โดยใช้กรณีทดลองการเรียนการสอนภายในหลักสูตรพุทธศิลปกรรมภายในปีการศึกษา 2567
3. เพื่อสร้างระบบศูนย์การเรียนรู้ ทดลองสร้างโมเดลการจัดการเรียนการสอนภายในรายวิชาที่เป็นการเตรียมพร้อมและสร้างทักษะเชิงประสบการณ์
4. เพื่อนำเสนอผลผลิตจาก ระบบรวมศูนย์การเรียนรู้จากหลักสูตรพุทธศิลปกรรม ในรูปแบบการจัดกิจกรรมนิทรรศการพุทธศิลป์ “มงคล” และนิทรรศการ “รอยพระพุทธรูป”

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลปะสร้างสรรค์ภายใต้ยุทธศาสตร์เชียงรายเมืองศิลปะ” ผู้ศึกษาได้เตรียมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และกระบวนการรับรู้ทางศิลปะ (Experiential Learning and Perception Theory)

การเรียนรู้ศิลปะ โดยเฉพาะในมิติของพุทธศิลป์ ถือเป็นกระบวนการซับซ้อนที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานจากการรับรู้และการประมวลผลทางความคิดที่ลุ่มลึก ทฤษฎีจิตวิทยาในกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt Theory) ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า มนุษย์มีแนวโน้มที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจสิ่งเร้าในลักษณะที่เป็น “องค์รวม” (Holistic) มากกว่าการแยกย่อยเป็นส่วน ๆ โดยมีกลไกสำคัญคือ “การรับรู้” (Perception) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สมองใช้ประสบการณ์เดิมในการตีความสิ่งที่สายตามองเห็น กฎการจัดระเบียบการรับรู้ต่าง ๆ เช่น กฎแห่งความคล้ายคลึง (Law of Similarity) กฎแห่งความใกล้ชิด (Law of Proximity) และกฎแห่งความสมบูรณ์ (Law of Closure) ล้วนมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการตีความความงามทางสุนทรียภาพและสัญลักษณ์ทางศาสนาที่ซ่อนอยู่ในงานพุทธศิลป์ ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการที่ศูนย์การจัดการศึกษาสมัยใหม่ยังให้ความสำคัญกับ “การหยั่งเห็น” (Insight) ซึ่งเป็นการเกิดความตระหนักรู้และเข้าใจในช่องทางการแก้ปัญหาอย่างฉับพลันทันที อันเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสัมผัสกับปัญหาโดยตรง แนวคิดนี้สอดคล้องอย่างยิ่งกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) ที่เน้นย้ำว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ผ่านวัฏจักรของการสร้างประสบการณ์ตรง (Concrete Experience) การไตร่ตรองสะท้อนคิด (Reflective Observation) การสร้างรวบยอดความคิด (Abstract Conceptualization) และการนำไปทดลองปฏิบัติจริง (Active Experimentation) ดังนั้น การออกแบบศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์จึงไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงการบรรยายทฤษฎีในห้องเรียน แต่ต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการรับรู้แบบองค์รวมผ่านการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการหยั่งเห็นและสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและลึกซึ้ง (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2553)

2. การจัดการระบบคุณภาพและนวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการศึกษา (PDCA and Total Quality Management)

ในการพัฒนาองค์กรและระบบการศึกษาให้มีมาตรฐานระดับสากล การนำหลักการบริหารงานคุณภาพมาประยุกต์ใช้ถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวด วงจรเดมิง (Deming Cycle) หรือ PDCA (Plan, Do, Check, Act) ถือเป็นกรอบแนวคิดเชิงระบบที่เป็นรากฐานสำคัญของการจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement: CQI) วงจรดังกล่าวประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นพลวัต ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดวิสัยทัศน์ การวิเคราะห์บริบท การตั้งเป้าหมาย ตัวชี้วัด (KPIs) และการออกแบบกลไกการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์เมืองศิลปะ ขั้นตอนการปฏิบัติ (Do) คือการนำแผนงานไปสู่การขับเคลื่อนจริงผ่านการจัดทำหลักสูตร กิจกรรมเวิร์กช็อป และการจัดนิทรรศการศิลปะ ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) เป็นกระบวนการประเมินผลสัมฤทธิ์ การรวบรวมข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) จากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ศิลปินเครือข่าย และผู้ชมงานศิลปะ เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน และขั้นตอนการปรับปรุง (Act) ซึ่งเป็นการนำผลการประเมินมาปรับแก้กระบวนการให้ดียิ่งขึ้น เพื่อยกระดับมาตรฐานและจัดทำเป็นรูปแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จุดเด่นของระบบ PDCA คือความยืดหยุ่นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการบริหารจัดการทุกระดับ ตั้งแต่การพัฒนารายวิชาไปจนถึงการขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงโครงสร้างขนาดใหญ่ การนำวงจร PDCA มาเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการ “ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์สร้างสรรค์” จึงเป็นการรับประกันว่ากระบวนการทำงานของศูนย์ฯ จะได้รับการตรวจสอบและพัฒนาให้มีความทันสมัย สามารถปรับตัวรับมือกับพลวัตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ลดความเสี่ยงใน

การดำเนินงาน และสร้างความยั่งยืนให้กับระบบนิเวศทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม (วิฑูรย์ สิมะโชติ, 2555)

3. กรณีศึกษา ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) กับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)

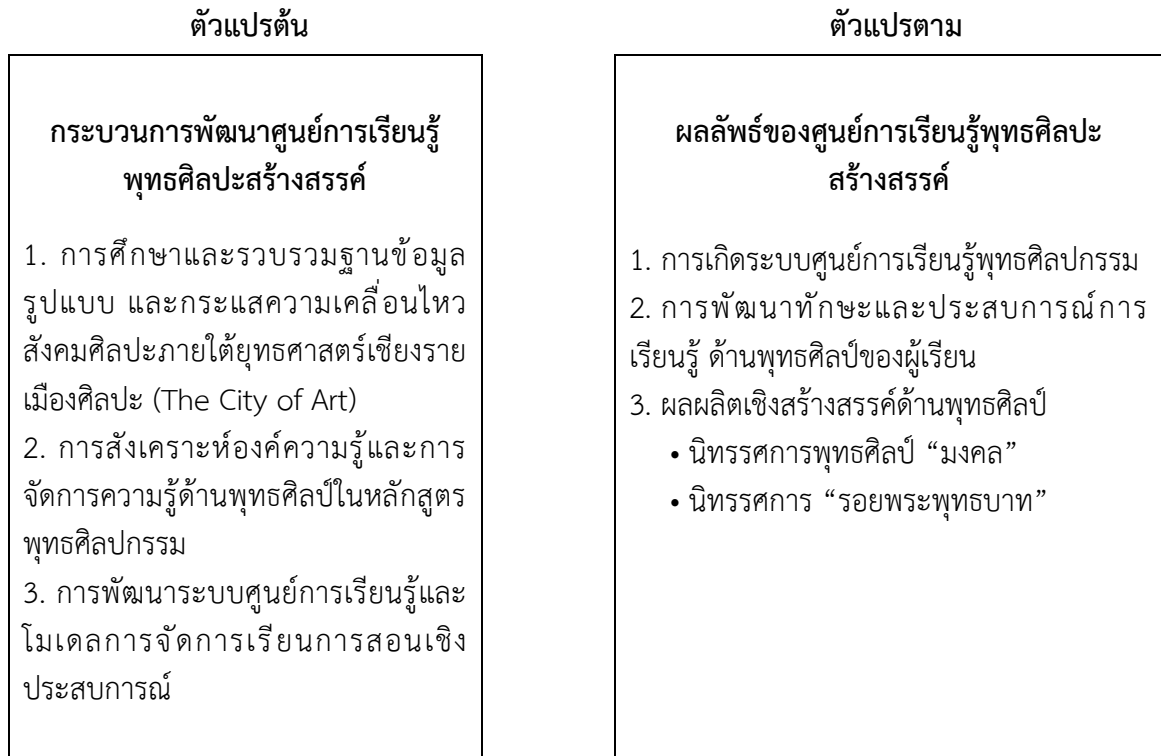
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นแนวความคิดการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจบนรากฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge - based) การศึกษา การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา โดยมุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่า (Value Creation) ให้กับต้นทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น ในบริบทของประเทศไทย ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ หรือ TCDC (Thailand Creative and Design Center) ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ถือเป็นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในการเป็นต้นแบบ (Benchmark) ระดับชาติสำหรับการพัฒนาระบบนิเวศสร้างสรรค์ (Creative Ecosystem) ยุทธศาสตร์หลักของ TCDC ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเป็นห้องสมุดหรือแหล่งรวบรวมข้อมูลด้านการออกแบบเท่านั้น แต่ยังมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลในการทำหน้าที่เป็น “พื้นที่กลาง” หรือแพลตฟอร์มในการเชื่อมโยงระหว่างนักออกแบบ สถาบันการศึกษา และภาคธุรกิจ (SMEs) โดยมีเป้าหมายเพื่อนำ “กระบวนการคิดเชิงออกแบบ” (Design Thinking) ไปจับคู่กับ “ทุนทางวัฒนธรรม” ก่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล ผ่านกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดนิทรรศการ การบ่มเพาะธุรกิจสร้างสรรค์ และการสร้างเครือข่ายนักออกแบบ การถอดบทเรียนจากโมเดลของ TCDC มีความสอดคล้องและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการออกแบบโครงสร้างของ “ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์” เพราะศูนย์ฯ ต้องทำหน้าที่มากกว่าการเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน แต่ต้องเป็นระบบนิเวศที่เชื่อมโยงผลงานศิลปะของนักศึกษาเข้าสู่พื้นที่ตลาดศิลปะ (Art Market) อย่างแท้จริง การส่งเสริมให้ผู้เรียนก้าวสู่การเป็น “ผู้ประกอบการศิลปะ” (Art Entrepreneur) ที่สามารถนำสุนทรียภาพทางพุทธศิลป์มาประยุกต์ใช้สร้างรายได้และตอบโจทย์บริบทของสังคมร่วมสมัย จึงเป็นการเดินตามรอยยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศผ่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2566)

กล่าวโดยสรุป การบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่เน้นกระบวนการรับรู้แบบองค์รวม ผสมผสานกับระบบการบริหารจัดการคุณภาพ PDCA เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการถอดบทเรียนจากความสำเร็จของศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) ในมิติของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ถือเป็นรากฐานทางวิชาการที่สำคัญยิ่งในการวิจัยครั้งนี้ กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่ทบทวนทั้งหมดนี้ จะถูกนำมาใช้เป็นเข็มทิศเชิงกลยุทธ์ในการออกแบบโครงสร้างและกลไกการดำเนินงานของ “ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์สร้างสรรค์” เพื่อให้ศูนย์แห่งนี้มีศักยภาพในการทำหน้าที่บ่มเพาะทักษะวิชาชีพ สร้างความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการศิลปะ เชื่อมโยงผลผลิตทางวิชาการสู่สังคม และสามารถตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเมืองเชียงรายให้เป็นเมืองศิลปะ (The City of Art) ระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง กระบวนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์สร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาและรวบรวมฐานข้อมูลทางศิลปะ การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านพุทธศิลป์ และ

การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็น ตัวแปรต้น ที่ส่งผลต่อ ผลลัพธ์ของศูนย์การเรียนรู้ พุทธศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งเป็น ตัวแปรตาม โดยผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนผ่านการเกิดระบบศูนย์การเรียนรู้ พุทธศิลปกรรม การพัฒนาทักษะและประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และการสร้างสรรค์ผลงานทาง พุทธศิลป์ในรูปแบบกิจกรรมและนิทรรศการเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการ วิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

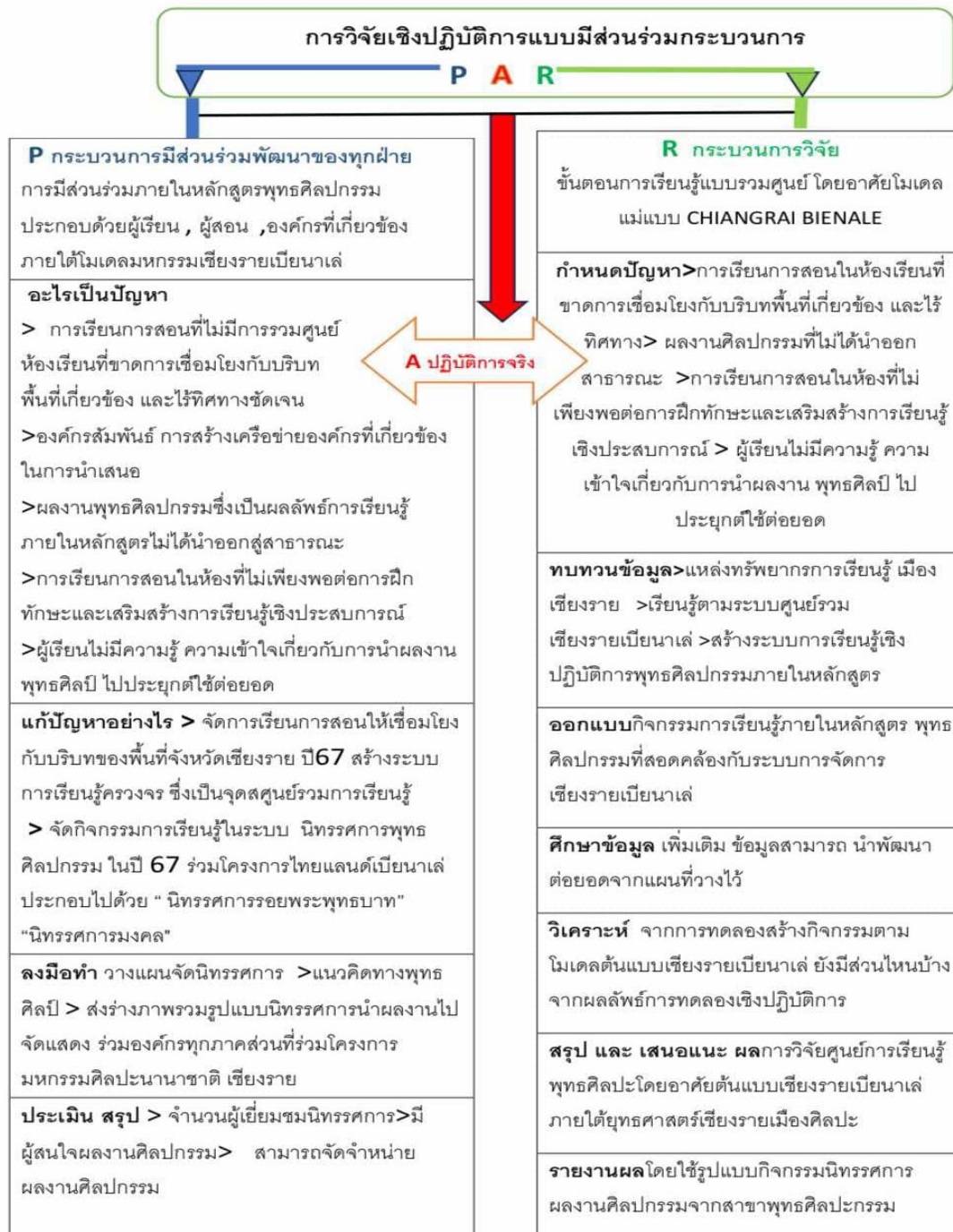

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลปะสร้างสรรค์ภายใต้ยุทธศาสตร์เชียงใหม่เมืองศิลปะ Buddhist Arts Learning Center ; one stop Educational Innovation under Strategy of Chiang Rai the City of Art” โดยผู้วิจัยได้กำหนดใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) แบบ PAR ประกอบด้วย Participatory (การมีส่วนร่วม) + Action (การปฏิบัติ) + Research (การแสวงหาความรู้) โดยการดำเนินงาน ผู้วิจัยกำหนดแหล่งข้อมูลในการศึกษาโดยใช้ผู้วิจัยกำหนดแหล่งข้อมูลในการศึกษาการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลปะสร้างสรรค์ภายใต้ยุทธศาสตร์เชียงใหม่เมืองศิลปะBuddhist Arts Learning Center ; One Stop Educational Innovation under Strategy of Chiang Rai the City of Art โดยใช้ พื้นที่ 3 สถานที่ (Onsite) ในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 1) สาขาพุทธศิลปกรรมเชียงราย 2) “นิทรรศการ มงคล”และ นิทรรศการรอยพระพุทธรูป โรงแรมริเวอร์เชียงราย 3) นิทรรศการโกดังห้วยเกียง เชียงแสน เชียงรายเปียนาเล่ แต่ละในพื้นที่เกี่ยวข้องกับการศูนย์การเรียนรู้ศิลปะในเมืองเชียงราย ในช่วงเวลาที่เชียงราย เป็นเจ้าภาพเปียนาเล่ โดยผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าพื้นที่นี้เป็นแหล่งเกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้ ที่สามารถให้ข้อมูลอัน เป็นประโยชน์ พร้อมทั้งกลุ่มผู้วิจัยมีเครือข่ายในกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และข้อมูลที่ได้เป็น

ประโยชน์ต่อการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ และการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น นิทรรศการและการจัด Workshop และ เก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลปะสร้างสรรค์ภายใต้ยุทธศาสตร์ เชียงรายเมืองศิลปะ Buddhist Arts Learning Center ; One Stop Educational Innovation under Strategy of Chiang Rai the City of Art 20 คน และมีดำเนินการสร้างชุดกิจกรรมเกี่ยวกับ “การพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลปะสร้างสรรค์ภายใต้ยุทธศาสตร์เชียงรายเมืองศิลปะ (The City of Art)” โดยมีกรอบ การสร้างชุดนิทรรศการและกิจกรรม ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 กรอบระเบียบวิธีวิจัยการวิจัย การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลปะสร้างสรรค์ภายใต้
ยุทธศาสตร์เชียงรายเมืองศิลปะ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลลัพธ์จากการศึกษาและรวบรวมฐานข้อมูล รูปแบบ กระแสความเคลื่อนไหว สังคมศิลปะที่เกิดขึ้นทั่วไป และภายในจังหวัดเชียงราย “ภายใต้ยุทธศาสตร์เชียงรายเมืองศิลปะ (The City Of Art) ปี 2567” พบว่า จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและกระแสความเคลื่อนไหวของ สังคมศิลปะภายในจังหวัดเชียงราย ภายใต้ยุทธศาสตร์เชียงรายเมืองศิลปะ เมืองเชียงรายมีแนวโน้มเติบโต ในฐานะศูนย์กลางศิลปะที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านศิลปะร่วมสมัยและศิลปะเชิงพุทธ ศาสนา มีการจัดกิจกรรมทางศิลปะอย่างต่อเนื่อง เช่น นิทรรศการ ศิลปะชุมชน และเทศกาลศิลปะที่ ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แนวทางการพัฒนาศิลปะในเชียงรายสอดคล้องกับแนวคิด “Creative City” ของ UNESCO ที่เน้นการใช้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนาเมือง

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลลัพธ์จากการสังเคราะห์และวางแผนจัดการการองค์ความรู้ในรูปแบบที่ เกี่ยวข้องใน “พุทธศิลป์” โดยใช้ กรณีทดลองการเรียนการสอนภายในหลักสูตรพุทธศิลปกรรมภายในปี การศึกษา 2567 พบว่า มีการออกแบบหลักสูตรที่เน้นการบูรณาการระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ โดยให้ ผู้เรียนได้ศึกษาแนวคิดเชิงพุทธศิลป์และลงมือสร้างสรรค์งานจริง ใช้กรณีศึกษาเกี่ยวกับงานศิลปะพุทธ ศาสนาในเชียงราย เช่น วัดร่องขุ่น วัดร่องเสือเต้น และอิทธิพลของศิลปินสำคัญในพื้นที่ วางแผนการสอน โดยให้ความสำคัญกับการสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการ ถ่ายทอดองค์ความรู้

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลลัพธ์จากการทดลองสร้างระบบศูนย์การเรียนรู้และโมเดลการจัดการเรียน การสอนที่เน้นการเตรียมพร้อมและสร้างทักษะเชิงประสบการณ์ พบว่า มีการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบของศูนย์ การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานจริง เช่น เวิร์กช็อป สตูดิโอศิลปะ และพื้นที่แลกเปลี่ยนความรู้ ระบบการ เรียนรู้ทดลองใช้แนวทาง “Learning by Doing” ที่ผู้เรียนสามารถฝึกปฏิบัติจริง เช่น การแกะสลักพุทธ ศิลป์ การสร้างงานจิตรกรรม และงานปั้น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของศิลปินในท้องถิ่น โดยเชิญศิลปินมาเป็น ที่ปรึกษาและร่วมพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลลัพธ์การนำเสนอผลผลิตจาก ระบบรวมศูนย์การเรียนรู้จากหลักสูตรพุทธ ศิลปกรรม ในรูปแบบการจัดกิจกรรมนิทรรศการพุทธศิลป์ “มงคล” และนิทรรศการ “รอยพระพุทธรูป” พบว่า ผลงานจากหลักสูตรศิลปกรรมถูกนำเสนอผ่านนิทรรศการที่สะท้อนอัตลักษณ์ของศิลปะพุทธ ศาสนา นิทรรศการ “มงคล” มุ่งเน้นการนำเสนอผลงานที่มีความหมายเชิงพุทธศาสนาและสื่อถึงแนวคิด ความเป็นสิริมงคล นิทรรศการ “รอยพระพุทธรูป” เน้นการนำเสนอศิลปะที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธา และ สัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาในบริบทเชียงราย นิทรรศการได้รับการตอบรับดีจากชุมชนและกลุ่มนักศึกษา ทำให้เกิดกระแสความสนใจในศิลปะพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น อภิปรายผล ความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์เชียงราย เมืองศิลปะ การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลปะสร้างสรรค์ช่วยสนับสนุนให้เชียงรายเป็นเมืองศิลปะที่มี เอกลักษณ์เฉพาะตัว ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จังหวัดเชียงรายมีพลวัตการเติบโตในฐานะศูนย์กลางศิลปะของประเทศ โดยเฉพาะศิลปะเชิงพุทธศาสนา ทั้งนี้ เป็นผลมาจากความเข้มแข็งของทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่ถูกขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวทางขององค์การยูเนสโกที่ประกาศรับรองให้เชียงรายเป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านการออกแบบ (UNESCO, 2023) การรวบรวมฐานข้อมูลและกระแสความเคลื่อนไหวดังกล่าวช่วยยืนยันว่า การนำทุนทางวัฒนธรรมมาบูรณาการเข้ากับการพัฒนาระดับภูมิภาค ถือเป็นการสร้างพลังละมุน (Soft Power) ที่ยกระดับขีดความสามารถของพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (2563) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาเพิ่มมูลค่าในระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นอกจากนี้ การจัดมหรสพศิลปะระดับนานาชาติ (สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2566) ยังเป็นตัวเร่งสำคัญที่ทำให้สังคมศิลปะในเชียงรายมีความตื่นตัวและพร้อมที่จะเป็นฐานข้อมูลชั้นดีให้กับการศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การวางแผนจัดการองค์ความรู้ในหลักสูตรได้เน้นการบูรณาการทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจะรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ได้นั้น จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทของยุคสมัย สอดคล้องกับทฤษฎีของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2550) ที่กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมคือผลของการสั่งสมภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา การปรับใช้เทคโนโลยีจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ภูมิปัญญาเหล่านั้นสามารถอยู่รอดและเจริญสืบต่อไปได้ การที่หลักสูตรเลือกใช้แหล่งศิลปกรรมเชิงพื้นที่มาเป็นกรณีศึกษาเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชาวุฒิ อภิระติง (2561) ที่ระบุว่า ศิลปกรรมทางศาสนาย่อมสะท้อนรูปแบบและอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น (Local Identity) การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการสืบทอดอัตลักษณ์ที่ลึกซึ้ง ซึ่งมุ่งเน้นสุนทรียภาพที่โน้มน้าวจิตใจผู้คนให้เข้าถึงหลักธรรมทางศาสนาได้อย่างแท้จริง (ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, 2559)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การที่ได้สร้างพื้นที่ต้นแบบศูนย์การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทัศน์ “การเรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by Doing)” และมีศิลปินเครือข่ายร่วมเป็นที่ปรึกษา ทั้งนี้ เป็นเพราะทักษะทางศิลปกรรมไม่อาจเกิดสัมฤทธิ์ผลได้จากการบรรยายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติจริง สอดรับอย่างยิ่งกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) ที่เน้นย้ำว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ผ่านวัฏจักรของการสร้างประสบการณ์ตรงและทดลองปฏิบัติ ยิ่งไปกว่านั้น การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการรับรู้แบบองค์รวม ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการหยั่งเห็น (Insight) ในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2553) นอกจากนี้ การดึงศิลปินและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครวิณีย์ หวานจริง (2556) ที่พบว่าการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมในชุมชนไม่ใช่เพียงการสร้างชิ้นงาน แต่เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะวิชาชีพและสร้างคุณค่าทางสุนทรียะได้อย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า การที่แสดงให้เห็นว่าผลผลิตจากหลักสูตรได้รับการนำเสนอผ่านนิทรรศการ “มงคล” และ “รอยพระพุทธรูป” จนได้รับการตอบรับที่ดีและสามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้ ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่าศูนย์การเรียนรู้สามารถทำหน้าที่เป็นฟันเฟืองในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมได้จริง การนำเสนอคติธรรมผ่านงานศิลปะที่เข้าถึงง่ายสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ประทีป ชุมพล (2539) ที่พบว่าศิลปกรรมทางศาสนามีอิทธิพลต่อความเชื่อและวิถีชีวิตของประชาชนเสมอมา การนำผลงานดังกล่าวมาประยุกต์จัดแสดงและต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ วัชรวิวัฒน์ หิรัญพลาว์ส (2566) ที่ระบุว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะยุคโบราณต้องอาศัยกระบวนการผลิตที่ร่วมสมัยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) ยิ่งไปกว่านั้น การเชื่อมโยงนิทรรศการเข้ากับบริบทของเมืองเพื่อดึงดูดผู้คน ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับ กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และนภารัตน์ กิตติรัตนมงคล (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ จะนำมาซึ่งผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชน ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้ถือเป็นการติดต่ออาจารย์ให้ผู้นักเรียนก้าวขึ้นเป็น “ผู้ประกอบการศิลปะ (Art Entrepreneur)” (คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2566) ที่สามารถเชื่อมโยงคุณค่าของพุทธศิลป์เข้าสู่ระบบตลาดศิลปะได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลปะสร้างสรรค์ภายใต้ยุทธศาสตร์เชียงรายเมืองศิลปะ” มีรายละเอียดตามแผนภาพที่ 3 ดังนี้

แผนภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

(โดยใช้ ChatGPT (GPT - 5.5; OpenAI) จัดทำภาพประกอบโดยผู้นิพนธ์เป็นผู้ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องของเนื้อหาทั้งหมดก่อนเผยแพร่)

สรุป

การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์สร้างสรรค์ภายใต้ยุทธศาสตร์เชิงรายเมืองศิลปะทำให้เกิดระบบศูนย์การเรียนรู้ ตัวอย่างการจัดการของเชิงรายเบียนนาเล่ การดำเนินงานในโครงการนี้อาศัยแนวทาง “ศูนย์การเรียนรู้แบบปฏิบัติการ” (Experiential Learning Center) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการสร้างสรรค์และจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ แนวทางนี้ช่วยให้การศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภายในห้องเรียน แต่ขยายไปสู่การมีส่วนร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและการทำงานร่วมกับศิลปินจริง การเรียนรู้จากของจริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายนำไปใช้

1.1) การจัดตั้งกองทุนหรือโครงการระดมทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน จัดทำความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ศูนย์ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านพุทธศิลป์ให้เข้าถึงได้ง่าย ใช้เทคนิค AR/VR ในการนำเสนอนิทรรศการให้มีความน่าสนใจมากขึ้น เทคนิคการใช้ AR (Augmented Reality) และ VR (Virtual Reality)

1.2) การเทคนิคการใช้ AR (Augmented Reality - เทคโนโลยีเสริมความจริง) AR เป็นเทคโนโลยีที่นำภาพเสมือนมาผสมกับโลกจริงผ่านอุปกรณ์ เช่น สมาร์ทโฟน แว่น AR หรือแท็บเล็ต เทคนิคหลักในการใช้ AR Marker - based AR - ใช้ภาพหรือ QR Code เป็นตัวกำหนดให้แสดงภาพ 3 มิติ เช่น AR Code ที่สแกนแล้วมีโมเดล 3D ออกมา และ Markerless AR - ใช้ GPS หรือเซ็นเซอร์ของอุปกรณ์เพื่อแสดงวัตถุเสมือนในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น เกม Pokémon GO Projection - based AR - ใช้การฉายภาพเสมือนบนพื้นผิวจริง เช่น Hologram Superimposition - based AR

1.3) ผู้ชมสามารถใช้มือถือหรือแท็บเล็ตสแกนภาพวาดหรือประติมากรรม เพื่อดูแอนิเมชันหรือข้อมูลเสริมเกี่ยวกับศิลปินและแรงบันดาลใจ การจำลองงานศิลปะในพื้นที่เสมือน ช่วยให้ผู้ใช้ชมเห็นงานศิลปะจะมีลักษณะอย่างไรเมื่อติดตั้งในสถานที่ต่าง ๆ เดินทางเข้าสู่โลกศิลปะ และนักเรียนสามารถ “เข้าไปอยู่ใน” ภาพวาดของแวนโก๊ะหรือโมนีเซ่ และเรียนรู้เรื่องราวเบื้องหลัง

1.4) ประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้เรียนสามารถใช้แอป AR เพื่อฝึกวาดหรือระบายสีแบบมีไกด์ไลน์การใช้ AR ในการสร้างบทเรียนศิลปะ ในการนำเสนอศิลปะแต่ละยุคสมัยในรูปแบบ AR ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเห็นวิวัฒนาการของศิลปะในแบบ 3D เรียนรู้ศิลปะแบบลงมือทำ เช่น สร้างงานศิลปะเสมือนและนำไปทดลองวางในพื้นที่จริงผ่าน AR เพื่อบทเรียนเชิงโต้ตอบ: สแกนภาพหรือวัตถุเพื่อรับข้อมูลเพิ่มเติม เช่น เทคนิคการใช้สี องค์ประกอบศิลป์ หรือข้อมูลเกี่ยวกับศิลปิน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการส่งเสริม ผู้ใช้เข้าไปในโลกเสมือนแบบสมจริง โดยเทคนิคหลักในการใช้ VR 360° VR Video - วิดีโอที่สามารถหมุนดูได้รอบทิศ เช่น การทัวร์เสมือน Immersive VR - การสร้างสภาพแวดล้อมเสมือนที่ตอบสนองกับผู้ใช้ เช่น เกม VR Haptic Feedback - ใช้ระบบสั่นหรือถุงมือพิเศษเพื่อให้รู้สึกสัมผัสวัตถุเสมือนจริง Room - scale VR - ใช้เซ็นเซอร์ตรวจจับการเคลื่อนไหว ทำให้ผู้ใช้

สามารถเดินในโลกเสมือน AR เหมาะกับการเพิ่มข้อมูลลงบนโลกจริง เช่น ใช้ในการศึกษา การโฆษณา และแอปพลิเคชันมือถือ การใช้ AR ในการจัดนิทรรศการศิลปะ

2.2) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวศิลปะที่เชื่อมโยงศูนย์การเรียนรู้กับแหล่งศิลปะอื่น ๆ ในเชียงราย ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรม เช่น การทำเวิร์คช็อปพุทธศิลป์ เพิ่มหลักสูตรระยะสั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้ามาเรียนรู้ จัดกิจกรรมเวิร์คช็อปและนิทรรศการหมุนเวียนเพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน

2.3) สร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัย ศิลปิน และองค์กรทางศิลปะในระดับประเทศและนานาชาติ จัดงานแลกเปลี่ยนศิลปะระดับภูมิภาคเพื่อขยายโอกาสให้ศิลปินท้องถิ่น สรุปรายการวิจัยนี้ช่วยให้เห็นแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลปะที่สามารถเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์เชียงรายเมืองศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และนภารัตน์ กิตติรัตนมงคล. (2565). กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม. *วารสารมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(12), 617 - 633. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/262418>
- คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2566). *คู่มือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2566*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2567, จาก <https://l1nq.com/pmy9bs3>
- ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ. (2559). พุทธศิลป์: ถิ่นไทย ศิลปกรรมเพื่อพระพุทธศาสนา. *วารสารพุทธอาเซียศึกษา*, 1(2), 59 - 74. http://www.asc.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2016/02/001.-2-.paper_2-59-74.pdf
- ประทีป ชุมพล. (2539). *จิตรกรรมฝาผนังภาคกลาง: ศึกษากรณีความสัมพันธ์กับวรรณคดีและอิทธิพลที่มีต่อความเชื่อประเพณีและวัฒนธรรม*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ปรีชาวุฒิ อภิระติง. (2561). ประติมานวิทยาของพระพุทธรูปในศิลปะทวารวดีอีสาน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(2), 373 - 409. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/fakku/article/view/167033>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน.
- วัชรวิวัฒน์ หิรัญพลาว์. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากดินเผาจากศิลปะสมัยทวารวดี. *วารสารดิไซน์เอดโค*, 4(1), 21 - 28. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jdecho/article/view/262999>
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. (2555). *TQM คู่มือพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น).
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย. (2566). *มหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Chiang Rai 2023*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2567, จาก <https://thailandbiennale.org/>
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). (2563). *รายงานการศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ สาขาทัศนศิลป์ ปี 2563*. ศูนย์ข้อมูลเศรษฐกิจสร้างสรรค์

- (TCDC Resource Center). สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2567, จาก <http://resource.tcdc.or.th/ebook/CEA.Visual.Arts.Report.pdf>
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2566). *ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC)*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.google.com/search?q=https://www.cea.or.th/th/tcdc>
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัศวินีย์ หวานจริง. (2556). สุนทรียะในบริบททางสังคมและผลปรากฏจากสภาวะแวดล้อม ของศิลปกรรมกระจกบนผนังอุโบสถ วัดมณีจันทร์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 4(1), 125 - 202. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/fineartsJournal/article/view/77654>
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice-Hall. https://www.researchgate.net/publication/235701029_Experiential_Learning_Experience_As_The_Source_Of_Learning_And_Development
- UNESCO. (2023). *55 New Cities Join the UNESCO Creative Cities Network on World Cities Day*. <https://www.unesco.org/en/articles/55-new-cities-join-unesco-creative-cities-network-world-cities-day>